

(המשך מעמוד 21)

אמר על-כך ההיסטוריון הבריטי דניס בורגאן: „אינני רוצה להתערב בסוגיה המקניטה אם יש צורך בפירסום הפרטים הרפואיים של אישים חיים או מתים על ידי רופאיהם. אולם אני מדאג בצורה רצינית ביותר מכך שמתירים לאנשים חולים לנצח על עניינים לאומיים. כאשר הייאדם רבים, או הכלכלה הלאומית, נמד צאים בסכנה, צריכים הנמצאים בשלטון להיות במלוא כושרם ויכולתם.“

קלפים בלי סוף

ר סיפרו, הפאטולוגיה של המנהיגות, מעריך הד"ר יו לאטאנג, המסתמך על סיפורו של מוראן, את צ'רצ'יל בימים שאחרי השבץ השלישי שלו: „צ'רצ'יל הקשיח את עצמו למיכתנים שעמדו בפניו באיתה נחישות שהפגין כסירון בפוליטיקה, המישים שנה קודם לכן. אבל עתה הוא יצר פאסאדה ושיחק עבור קהל נבחר בי הזדמנויות מיוחדות. הציבור יכול היה לראות ולהעריך את האליל האהוב והנערץ שלו, אבל מאחרי המסכה הסתתר צל יותר מאשר דבר ממש. צ'רצ'יל לא יכול היה עוד לעיין וללמוד את מיסמכי המדינה. חתת זאת גילה להיטות לקריאת רומנים, והעסיק את עצמו ללא-סוף במישחקי קלפים הקרוי בויק.“

בחודש יולי 1954, גילה אחד השרים ללורד מוראן כי צ'רצ'יל אינו מסוגל עוד לעקוב אחרי הדיונים הנערכים בישיבות הממשלה. ההופעה המרשימה שלו בפני ועידת המפלגה השמרנית ב-1953 לא חזרה על עצמה, ונאמו לפני אותה ועידה כעבור שנה היה עלוב, והושחת בטעויות, בשגיאות ובהיגוי כושל של מילים רבות. מכחינה זו מזכיר כיום מנחם בגין את מצבו של צ'רצ'יל באותה תקופה. כמה מהכתבאותיו של צ'רצ'יל הביכו את הממשלה לא פחות משהביך השבוע גילוייו של בגין — על האיסור שהטיל על הנגיפה בין פרס למלך חוסיין — את שרי ממשלתו שלו. בעת לאום שנשא בנובמבר 1954, סיפר צ'רצ'יל כי בקיץ 1945 יגבר מברק לפילדמרשל ברנרד מונטגומרי, שבו פקד עליו לאסוף גשק גרמני נוטש, שהי רוסים יכלו להשתמש בו נגד מנהל-הבריית המערביות. הצהרה זו היתה מביכה מאד, משום שבאותה תקופה תוכננו שיחות עם הרוסים, וגם משום שכל הגיסיונות למצוא זכר או עיקבות כלשהם למברק זה עלו בתוהו. בשלהי הקאריירה הפרלמנטרית שלו נאלץ צ'רצ'יל להתבונן בהתנצלות בפני הפרלמנט על טעותו בעניין זה.

בתחילת פברואר 1955 העניקה לו פגישת ראשי-ממשלות חברי-העמים הבריטי את הזדמנות לשבת שוב בראש ועידת בניג לאומית. כשהוא מחוץ בגוללות ובתחרויות שינתו לו הלורד מוראן, היה זה דווקא צ'רצ'יל בן ה-81 שתפס את סלנו אטלי בן ה-72, כשזה התמוטט והתעלף במהלך קבלת-הפנים שמערה בארמון באקינגהם. אלא שלא ניתן היה עוד לדחות את הקץ. המיפלגה השמרנית בכללה, וכמה מחבריה המיוחדות, ביקשו להיפטר ממנו. כאשר נגש את האצות הממשלה היה וינסטון צ'רצ'יל המצה שבו בילה את מרבית יומו במיטה. אם לא היתה נערכה ישיבת ממשלה, לא היה סם עד לשעת ארוחת-הצהריים. ואם לא היה עליו להופיע בפרלמנט, הוא היה נשאר ליד השולחן עד לשעות המאוחרות של אחר-הצהריים. חוזר למיטתו בשעות הערב המוסדמת ויוצא ממנה שוב רק לארוחת-הערב.

כשירותו של צ'רצ'יל לקבל על עצמו מלכתחילה את תפקיד ראשי-ממשלה בי שנת 1951 הוא עניין שהינה במחלוקת. על פי עדות רופאו האישי, כבר אז „נעלמה יכולתו לעבוד, ויחד עימה הרבה מהביטחון העצמי שלו. הוא שכח מיספרים. כל דבר נעשה עבורו מאמץ... הוא השתנה גם בצורה גופנית. הליכתו היתה כמו של אדם זקן.“

חזרתו לתפקידו אחרי השבץ השני שלו, בפברואר 1952, צוינה עליידי מוראן: „אחרי זה הבחינו במישרד שהוא אינו עושה את עבודתו. הוא לא רצה להיות מוטרד עליידי דבר... השנה שלאחר השבץ השלישי היתה עניין עצוב עוד יותר לחבי ריו. היה ברור למיפלגה שהוא אינו מתאים עוד למלא את חובותיו כראשי-ממשלה.“

„כלב שחור“

ה פגמים הנפשיים והפיסיים גרמו להיחלשותו של צ'רצ'יל לא נבעו רק מוויזומי ריאות, שמהם סבל בעבר, או

LET US GO FORWARD TOGETHER

במויעת-תעמולה רשמית (1940) מאחרי המסכה —

מתייגע מדבר, הוא אינו רוצה לשמוע עוד עליו.“ תפנית קיצונית במצב-רוחו הן אופייניות לאישיות המאגית-דפרסית, המצויה בדרך כלל בשכבות המצליחות של החברה. תקופת מוגבלות-ייחסיית של דפרסיה מקבילת לזאת פסיכית באמצעות היצירתיות של מצב-רוחו המנוגדים, הגובלות לעיתים בהיפוכי מאניה. מניהיגם כמו ניקיטה כרושצ'וב או לינדון ג'ונסון הגדרו בשעתם כטיפוח סים היפמאנים.

ב-46 השנים הראשונות של חייו האמין וינסטון צ'רצ'יל כי הוא חי בצילו של גורדין מוות. הוא היה משוכנע כי הוא ימות באותו גיל שבו נפטר אביו. קשה לקבוע מה גרם לו להגיע למסקנה אווילית והסרטיביסוס זו. מניחים כי היתה זו אמור נה תפלה שרבה בו בנעוריו.

אין בעובדה זו כדי להפחית משאר תכונותיו, שהפכו אותו לדמות בינלאומית בכל תחום של פעילות שבחר בו. אבל יש בעובדה זו כדי להסביר אולי את השאפי-גנות היוקדת, את הפעילות הנרגשת והי נמרצת שלו, ואת הרחף הכפייתי כמעט, שהבדיל אותו מבני-תקופתו והביא אותו לכהונת שר בממשלה כבר בגיל 33.

לחפיונות והדוגמטיות שלו הפכו אותו לחשוד הרבה יותר מאשר מרבית „הצעני

המשיחית המתקדם של הגיוון המוחי. בבחינת ליקויים אלה אי אפשר להתעלם מכחור נות-אופי ואישיות בסיסית.

מוראן מספק מפתח להתנהגותו של צ'רצ'יל, כשהוא מגלה שלפאצינט שלו היו לאורך כל חייו תקופות דיכודן ודיכאון. צ'רצ'יל עצמו נהג לכנות מצבים אלה „כלב שחור“, בניגוד לארנסט המינגווי, שכינה את הדיכאונות שלו „המור שחור“. כבר בשנת 1915, כאשר ניצב צ'רצ'יל בפני אחד התיסכולים הגדולים בקאריירה שלו, בעת שהואשם באחריות לכישלון בקרב הדרדגלים, בתוקף היותו שרי-חילי-הים, כתב עליו הלורד כיכרברוק: „איוה יצור של מצב-רוח מוזרים הוא — תמיד בראש הגלגל של הביטחון או בתחתית של דיכאון עמוק.“

באותה שנה תיכנן צ'רצ'יל ניצחון על היליחים הגרמני בים הצפוני, שנועד להחריז לו את יוקרתו. כאשר נמצע הצי הגרמני מעימות פרץ וינסטון צ'רצ'יל בדמעות, בדיוק כמו מנחם בגין בנאומו המפורסם אחרי טיבוע אטלנה.

ראש המטה הכללי של הצבא הבריטי ב-1940 כתב על צ'רצ'יל: „הוא יצור מוזר של עליות וירידות. קשה מאד להתי עסק עימו. כאשר הוא באחת מירידותיו, הוא דומה לילד ברבה מובנים. כשהוא

במציאות — עם רוזוולט וסטאלין (1945) הסתתר צל

רים הוועמים“ של תקופתו. הוא חי בהרג שה שהוא חי בזמן מושאל ומוקצב. ושי עליו להשיג את יעדיו בחיים עשר או חמש-עשרה שנה מוקדם יותר מאשר הי אחרים.

צל זה, שריחף מעל למחצית חייו הראי שונה של צ'רצ'יל, הוביל אותו להתעסקות מתמדת בבריאותו, ולנטיה לרפואה-עצמית ולתרופות בלתי-מקובלות. בצעירותו היה מסייר עם מיכלי-חמצן צמודים, והיה שור אף תרופות לפני כל נאום חשוב שלו.

אינו מסוגל להחרכו

ר ינסטון צ'רצ'יל היה בן 64 כאשר מונה כראשי-ממשלת בריטניה, בחודש מאי 1940, באחת התקופות הקריטיות ביותר של ההיסטוריה הבריטית.

בדומה למנחם בגין, היה שרזי במידבר פוליטי תקופה ממושכת, בין השנים 1929—1939. למרות שהיה מעורב בפעילות הי פרלמנט וגדש את סדר-יומו בפעילות ספ-רותית וחברתית, הוא הצליח בשנים אלה להסוך מעצמו את הדרישות המתישות והאחריות הכרוכה במישרה הרמה ביותר. ועד כמה שהיה מתסכל לשבת מהצד באופי זציייה, הרי בעת שנקרא שוב לשמש כשר חיל-הים בממשלה, בשנת 1939, הוא היה כשר יותר בגוף וברוח לתפקידו משאר חברי-הממשלה.

החששות בדבר מצב בריאותו התעוררו לראשונה כשנה אחר-כך, בעת שהלורד מוראן הוועק לשמש כיועצי הרפואי של צ'רצ'יל. החששות התגלו אז כנטול-ביסוס, אולם הם התפשטו במהירות, כפי שניתן ללמוד מהכתבאותו באותה תקופה של מקנזי קינג, ראשי-ממשלת קנדה: „צ'רצ'יל נמצא במתח נורא, עד שאין להימנע מהי אפשרות שברגע מסויים הוא ילקה בשטף-דם במוח.“ למרות אבחנות קודרות אלה נשארה בריאותו של צ'רצ'יל איתנה עד לשנת 1943, כאשר החל מסתמן המיפנה הגדול במלחמה לטובת בנות-הברית.

כפברואר אותה שנה, אובחנה אצלו הי התקפה הראשונה מתוך סידרה של התקפי דלקת-ריאות. ב-4 בנובמבר הוא יצא לפגישה הראשונה של „שלושת הגדולים“ בטהראן, שבה השתתפו רוזבלט, סטאלין והוא עצמו. בדרך הוא נתקף בהצטננות קשה והיה מדוכא מזיקות-היחסון שקיבל בהגיעו לקאהיר אכל רק מעט, ולמרות שיעץ לאחרים להשתמש בגוללות כדי למנוע את מה שמכונה „הקיבה המצרית“, הוא עצמו נפל קורבן לזיהום. בטהראן סבל מלקות-רגל, שפגמו מכונס-ההתבט אות המפורסם שלו. בדרך חזרה, בשהותו בפעם נוספת בקאהיר, העיר בלילה את עוזריו ובתביעה לעורה רפואית מאזרה. היתה זו דלקת-ריאות שניה, שגרמה לו לסיבוכים כמו פעימות-לב בלתי-סדירות.

בפעם השלישית נתקף צ'רצ'יל בדלקת-ריאות בשלב מאיטליה באוגוסט 1944, אבל הגיב לטיפול הרפואי במהירות שי איפשרה לו שלא להחמיץ את ועידת קוויבק. קדחת-יחום נוספות, ללא סיבוכי-ריאות, אובחנו אצלו במהלך פגישותיו עם סטאלין, באוקטובר 1944, הוועידת יאלטה. בינואר 1945, גופו של צ'רצ'יל הגיב היטב ובמהירות לתרופות סולפוניד, אולם עוררה דאגה העובדה שמוחו וגופו לא הגיבו עוד באותה יעילות לתביעות העל-נורמליות שהציב להם.

לורד מוראן נוקב בשנת 1944 כשנה שבה החלו כוחותיו הפיסיים והנפשיים של צ'רצ'יל להרדש. הוא היה אז בן 70. אלן ברוק, שהיה ראש המטה הכללי הקיסרי, היה במגע יומיומי עם צ'רצ'יל ב-28 במרס 1944 הוא רשם ביומנו: „צ'רצ'יל נראה כבלתי מסוגל להתרכז אפילו למיספר רב עים.“ כמה ימים אחר-כך ציין כי צ'רצ'יל אמר לו שהוא מרגיש שהוא רוצה לבלות את כל היום במיטה.

כשהכין את יומניו לדפוס, ריכך אלן ברוק קטעים רבים מהם, שהתייחסו למצב בריאותו של צ'רצ'יל, בתרצו זאת בכך שרוב הערותיו נרשמו ביומנו בתום ימי-עבודה עמוסים, כשהיה עייף ותשוש. באחד הקטעים ביומנו הוא מספר: „צ'רצ'יל היה אדם חולה מאד, שסבל מהתקפות חוזרות ונשנות של דלקת-ריאות ומהספרי-צויות תכופות של חום; מצב גופני זה, יחד עם ליאות רוחנית, היו הגורם לקשיים הרבים שהיו לי עימו.“

אבל לורד אלנברוק, כפי שנקרא אחרי כר, אינו המקור היחידי לעדויות מסוג זה. אדווארד רשינסקי, מי שהיה השגריר הפרי לני בלונדון, רשם ב-31 במאי 1944: „זאת היחה הראשונה שבפגישותינו, שבה התי-חלתי לתורת אם אין הוא סובל מתשישות (המשך בעמוד 26)